Simona Weihe við einari av fyrstu teldunum, sum komu á Sosialin í 1990. Hon hevur starvast á Sosialinum seinastu 20 árini, fyrstu sum setari, nú sum umbrótari

Randi Jacobsen starvaðist í fleiri á sum blaðkvinna á Sosialinum og var eisini við, at skrivimaskinan varð býtt um við telduna. Hon starvast í dag á Dimmalætting

Sosialurin 80 ár í dag

Sera stórar broytingar eru farnar fram í blaðheiminum, frá tí at Sosialurin sá dagsins ljós á fyrsta sinni 24. mai í 1927

SOSIALURIN 80 ÁR
Eirikur Lindenskov
eirikur@sosialurin.fo

Í dag eru liðin 75 ár síðani, at fyrsta eintakið av Sosialinum var á gøtuni í Havn. Hetta var tann 24. mai í 1927. At Sosialurin varð til má sigast at vera eitt beinleiðis úrslit av politisku støðuni tá, sum var merkt av loysingar- og sambandspolitikki.

Bert tveir politiskir flokkar vóru á tingi, Sambandsflokkurin og Sjálvstýrisflokkurin. Fyri at kunna virka politiskt, var neyðugt at hava eitt blað, og høvdu hesir flokkar ávikavist Dimmalætting og Tingakross sum málgøgn.

Tá so fyrstu javnaðarfeløgini vórðu sett á stovn í 1925, var ein blaðútgáva ein natúrligur liður í tilgongdini til tess at vinna flokkinum umboð á ting til løgtingsvalið, sum skuldi vera í 1928.

Undangongumenn at seta á stovn Sosialin vóru Mourentius Viðstein og Petur Mohr Dam. Teir fingu stuðul frá floksfeløgum í Danmark, og soleiðis bar tað á, at gamla pressan hjá Frederikshavns Socialdemokrat varð sett upp í Losjuni í Havn, har Sosialurin varð prentaður.

Fyrsti blaðstjóri á Sosialinum var Mourentius Viðstein. Prentari var Bethuel Z. Jensen og prentaralærlingur var Carl Karbech Mouritsen.

Búskaparliga vóru tíðirnar í 20'unum vánaligar, og vísti tað seg rættuliga skjótt, at blaðið gav undirskot, og at flokkurin ikki megnaði at geva út blaðið.

Yvirtók prentsmiðjuna sum løn

Í samrøðu við Sosialin í 1982 sigur Bethuel Z. Jensen:

– Í fyrstani prentaðu vit bert floksblaðið, men seinni fingu vit ymiskt prentarbeiði frá Jógvani Rasmussen, prentara á Prentsmiðjuni í gamla Bókhandli, sum teir ikki vóru førir fyri at prenta, tá teir bert høvdu eina lítla Heidelberg pressu. Hetta gav so mikið, at vit kundu seta ein prentara afturat, og kom Christian Hansen (vanliga nevndur Doffa) Carli og mær til hjálpar.

Tá Bethuel hevði prentað Sosialin í eitt ár uttan at fáa løn, endaði tað við, at hann tók yvir prentsmiðjuna – hetta var í 1931. Hann skuldi eisini umsita roknskapin og raksturin av blaðnum. Tá Bethuel Z. Jensen ikki helt tað vera ráðiligt framvegis at leiga sær innivist til prentsmiðjuna, fór hann undir at byggja hús í J. Broncksgøtu.

– Tað gekk avbera væl tey fyrstu árini í J. Broncksgøtu, sigur Bethuel Z. Jensen við Sosialin í 1982.

– Tað gekk somikið væl, at eg eftir fáum árum kundi lata Javnaðarflokkinum blaðið aftur at umsita. Jákup í Snikkarastovu fekk roknskapin og sonurin, Karbeck, prentaði blaðið á prentsmiðjuni hjá mær, og kom Carl, bróðirin, at arbeiða hjá Karbech við prentingini av Sosialinum.

Prentaður hjá Arnold Øster

Á prenstmiðjuni hjá Bethuel Z. Jensen verður Sosialurin prentaður øll árini fram til 1943. Tá flytir blaðið á Prentsmiðjuna hjá Arnold Øster. Hetta kom av, at Karbech seinastu árini hevði havt ringa heilsu, og hann noyddist til at gevast at arbeiða. Hann fekk viðgerð á Landssjúkrahúsinum, men fór seinni til Danmarkar, har hann fekk so mikið góða hjálp, at hann heimafturkomin keypti prentsmiðjuna á Heygsbreyt – hetta var í 1954.

Á prentsmiðjuni hjá Karbech starvaðust Tummas Jensen, prentari úr Fuglafirði, og Sámal Olsen úr Søldarfirði, sum kom í prentaralæru í 1962 ð 17 ára gamal. Teir doyðu báðir á ungum árum.

Sámal Olsen sigur í samrøðu við Sosialin í 1982, at hann sá eina lýsing eftir prentaralærlingi í Sosialinum. Hann søkti plássið og fekk tað. Fyrsta arbeiði hansara var at kynda upp á prentsmiðjuni, sum tá hevði kolfýr.

Um hetta mundið kom Sosialurin út tvær ferðir um vikuna, men framvegis bert í fýra síðum. Judith Jacobsen, bókbindari, sum hevði bókbindingarvirki í húsunum hjá Herluf Arnason, hevði fingið eina nýggja falsimaskinu, og hagar plagdu teir á Heygsbreyt at fara við blaðnum til falsingar, og síðani vóru ungfólk, sum pakkaðu blaðið og koyrdu tað á Posthúsið.

Keypa prentsmiðjuna hjá Karbech

Í 1964 keypti Javnaðarflokkurin prentsmiðjuna frá Karbech. Villi Sørensen hevði verið blaðstjóri á Sosialinum síðani 1952 og var tað eisini framvegis, tó at hann búði í Klaksvík. Hann sendi tilfar við postinum, men tað var mangan trupult at fáa hetta og annað tilfar rættstundis, og tí arbeiddu teir mangan til langt út á kvøldið, og onkuntíð út á náttina, segði Sámal Olsen við Sosialin í 1982.

– Vit hugsaðu ikki so nógv um tað, tí tað hevði altíð verið soleiðis, at bløðini vóru skrivað um dagin og at prentararnir arbeiddu um náttina.

– Serliga minnist eg einu ferðina, vit prentaðu páskablaðið, sigur Sámal og heldur fram:

– Avgjrøt var frammanundan, at blaðið skuldi hava nøkur orð um páskahalguna, men tá tey skuldu í prent, setti Karbech seg við setimaskinuna. Hann hevði einki handrit at skriva eftir, men gjørdi sjálvur orðini, sum hann setti beinleiðis. Karbech var sera kønur í føroyskum og dugdi væl at skriva, segði Sámal.

Komin upp í sjeytiárini verður farið undir ávísa útbygging av prentsmiðjuni, tá blaðið keypti eina lítla pressu, sum kallast ein veingjaautomat. Henda varð nýtt til at prenta smærri prentlutir við, og var hetta seinasta prentiarbeiðið við blýggi, sum varð gjørt á prentsmiðjuni á Heygs-

Í 1974 keypti Sosialurin hesi húsini í Sjúrðargøtu til redaktiónina

Frá 1954 og næstu 30 árini var Sosialurin prentaður á Prentsmiðjuni á Heygsbreyt